

CRNA GORA
SKUPŠTINA
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-72/21-41/
EPA 319 XXVII
Podgorica, 21. jul 2022. godine

SKUPŠTINI CRNE GORE

PODGORICA

Na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa 22. i Nastavka 22. sjednice, održanih 8. i 9. juna 2022. godine podnosi Skupštini

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU GODIŠNJEG IZVJEŠTAJA NACIONALNOG MEHANIZMA ZA PREVENCIJU TORTURE ZA 2020. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode na 22. i Nastavku 22. sjednice, održanim 8. i 9. juna 2022. godine, kao nadležni odbor, razmotrio je Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2020. godinu, koji je, u skladu sa članom 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list Crne Gore“, br. 42/11 i 32/14) i Zakonom o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka („Službeni list Crne Gore“-Međunarodni ugovori, broj 9/08), Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

U uvodnim napomenama zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore informisala je:

- da Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore postupa dvojako- po pritužbama građana i u preventivnom mandatu kada obilazi sva mjesta u kojima se nalaze ili bi se mogla naći lica lišena slobode;
- da je ranije dat set preporuka u odnosu na Upravu za izvršenje krivičnih sankcija koje se djelimično odnose na poboljšanje materijalnih uslova i zahtijevaju sistemski pristup;
- da postoji niz preporuka čije ispunjenje ne zahtijeva velika finansijska sredstva, poput preporuka koja se odnose na unapređenje higijenskih uslova;
- da nije dovoljan procenat radno angažovanih lica lišenih slobode, za šta su dali posebne preporuke čijim ispunjenjem će se poboljšati resocijalizacija lica koja su u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, posebno lica koja su tu na izdržavanju dugih zatvorskih kazni;
- da po pitanju navoda o zlostavljanju nijesu pronašli sistemsku torturu, ali skreću pažnju da je u prethodnoj godini zabilježen dosta inertan pristup u procesuiranju navoda o zlostavljanju;
- da nijedan sistem nije imun na zlostavljanje, ali je na sistemu da pruži valjan odgovor i da procesuiru sve koji su odgovorni za propuste u radu;
- da su nakon 13 obilazaka jedinica Uprave policije dali preporuke koje se odnose na materijalne i procesne aspekte;
- da upodobljavanje kvadrature prostorija za zadržavanje lica lišenih slobode sa minimalnim standardom zahtijeva ulaganje, ali postoji i set preporuka koje ne zahtijevaju veća ulaganja;

- da svako lice koje je zadržano treba da bude informisano o svojim pravima i da mu bude omogućeno da ta prava ostvaruje, zbog čega su dali niz preporuka, jer po ovom pitanju ne postoji ujednačena praksa u različitim centrima/odjeljenjima bezbjednosti;
- da su u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Dobroti utvrdili povredu prava na život i na tom primjeru se vidjelo šta se dešava kada institucije dugotrajno zanemaruju precizne preporuke Zaštitnika. U pitanju je bilo lice koje je 13 puta hospitalizovano i koje je tu bilo smješteno samo zato što nije imalo gdje drugo da boravi na slobodi, a na kraju se desilo da se to lice uguši hranom. Postupak je pred tužilaštvom tako da se ne mogu baviti detaljima slučaja.

Nakon uvodnih napomena predstavnice predlagača i rasprave, Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova “za”) podržao Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2020. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2020. godinu.
2. Skupština konstatuje da je u 2020. godini zabilježen povećan broj predmeta koji se tiču ostvarivanja prava lica lišenih slobode. Statistički podaci pokazuju da je u 2020. godini od strane lica lišenih slobode najviše pritužbi podnijeto na rad Uprave za izvršenje krivičnih sankcija (129), što je posledica redovnog prisustva predstavnika Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija i preventivnog djelovanja, kao i činjenice da je, usljed epidemioloških prilika, kontakt lica sa spoljašnjim svijetom bio dodatno ograničen. Pohvalno je da je, i pored otežanih uslova usled pandemije virusa COVID-19, unaprijeđen sistem rješavanja problema na temelju saradnje, dostupnosti, poštovanja i povjerenja između Zaštitnika i rukovodstva Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, što je rezultiralo da se većina zahtjeva, problema i nepravilnosti rješava efikasno, odnosno bez nepotrebnih formalnosti i dugih postupaka.
3. Skupština Crne Gore podržava preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućene: Ministarstvu unutrašnjih poslova, Upravi policije, odnosno pojedinim centrima i odjeljenjima bezbjednosti, Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, Klinici za psihijatriju Kliničkog centra Crne Gore, Upravi Kliničkog centra Crne Gore i Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Dobroti.
4. I ove, kao i prethodnih godina, Skupština pozdravlja prikazivanje stepena ispunjenosti preporuka Zaštitnika sadržanih u prethodnim izvještajima Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, što Skupštini i nadležnom Odboru za ljudska prava i slobode omogućava da, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, prate stanje u ovoj oblasti.
5. U 2020. godini Zaštitnik kao Nacionalni mehanizam za prevenciju torture je u okviru 20 pojedinačnih izvještaja uputio 67 novih preporuka ustanovama, institucijama i nadležnim organima, dok je 46 preporuka ponovljeno nakon što je utvrđeno da nijesu ispoštovane, a djelimično je ispunjeno pet ranije datih preporuka.
Skupštinu zabrinjava podatak da je 46 preporuka datih u prethodnom periodu ponovljeno i da se određeni nedostaci ponavljaju u dužem vremenskom periodu, čak i kada njihova realizacija ne zahtijeva značajnija finansijska sredstva, pa Skupština poziva nadležne subjekte da intenziviraju aktivnosti i ulože dodatne napore u njihovoj implementaciji.

6. Skupština pohvaljuje nastavak profesionalne saradnje i partnerski odnos Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i nadležnih institucija u oblasti zaštite prava lica lišenih slobode koje izvještaje Zaštitnika, kao Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, ocjenjuju objektivnim.
7. Skupština podržava preporuke Zaštitnika da se u ličnom listu zatvorenica ili elektronskom zapisu ažurno evidentiraju podaci o sprovedenim tretmanskim aktivnostima i da se kontinuirano organizuju aktivnosti u cilju povećanja broja radno angažovanih zatvorenica s obzirom da je prilikom obilaska u julu 2020. godine utvrđeno da broj radno angažovanih zatvorenica od 47% nije na zavidnom nivou i da se nije moglo sa sigurnošću utvrditi na koji način se sprovodi tretmanski rad i podrška od strane stručnih lica.
Imajući u vidu značaj radnog angažovanja zatvorenica u procesu resocijalizacije i strukturiranja vremena, Skupština pozdravlja preduzete aktivnosti Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, o čemu svjedoči podatak da je u junu 2022. povećan broj radno angažovanih zatvorenica, jer je 15 od njih 19 bilo radno angažovano, tri nijesu bile radno angažovane, a jedna nije u mogućnosti da bude radno angažovana iz zdravstvenih razloga.
8. Skupština smatra značajnim donošenje određenih procedura od strane Uprave za izvršenje krivičnih sankcija krajem 2021. godine koje bi trebalo da daju rezultate u dijelu djelotvorne istrage i da istu pospješuju. Važno je što je propisano da tokom prvog saznanja o bilo kojoj sumnji za eventualne nepravilnosti koje se odnose na tretman odnosno na postupanje koje može biti zlostavljanje, treba prikupiti što više materijalnih dokaza, prije svega aktivnostima Sektora za zdravstvenu zaštitu, ali i ostalih odsjeka koji su u obavezi da popunjavaju izvještaje i druge podneske kako bi u prvoj fazi postupka obezbijedili što više informacija. Takođe, ustanovljena je i obaveza obavješćavanja nadležnog odjeljenja bezbjednosti Uprave policije, koje u saradnji sa nadležnim tužilaštvom preduzima aktivnosti na daljem rasvjetljavanju događaja ukoliko ima elemenata za postupanje iz njihove nadležnosti.
9. Kada su u pitanju pojedine procesne garancije i prava lica lišenih slobode i zadržanih lica, Zaštitnik je zapazio da praksa vođenja dokumentacije u različitim centrima i odjeljenjima bezbjednosti nije ujednačena, pa Skupština Crne Gore podržava donošenje nove instrukcije Uprave policije sa informativnim listom za zadržana lica koja treba da zaživi u praksi.
10. Skupština ocjenjuje značajnim što su određene preporuke koje su se odnosile na povećanje bezbjednosti kako lica lišenih slobode, tako i službenih lica zaposlenih u Upravi policije ispunjene, što se prvenstveno odnosi na ugradnju novih kamera i pokrivanje „mrtvih uglova“ u Centru bezbjednosti Podgorica, kao najvećem centru bezbjednosti u Crnoj Gori.
Iako je problem adekvatne infrastrukture u većini centara i odjeljenja bezbjednosti i dalje prisutan, a prostorije su neuslovne i ne ispunjavaju ni domaće ni međunarodne standarde, pozitivnih pomaka ima, jer je Zaštitnik na terenu konstatovao poboljšanje uslova u prostorijama za zadržavanje u Centru bezbjednosti Berane, Odjeljenju bezbjednosti Ulcinj i Odjeljenju bezbjednosti Kotor gdje su prostorije potpuno renovirane i izmještene iz podrumskog dijela.
11. Imajući u vidu da je Evropski komitet za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja preporučio da ministar unutrašnjih poslova pošalje snažnu poruku da je zlostavljanje pritvorenih lica nezakonito, neprofesionalno i da će biti predmet odgovarajućih sankcija, te da ovu poruku treba ponavljati u odgovarajućim intervalima na nivou regionalnih policijskih uprava i da nadležni organi treba da osiguraju sprovođenje efikasne istrage svih navoda

o zlostavljanju, a da rukovodioci budu odgovorni shodno njihovim nadležnostima za rukovođenje, Skupština zaključuje da je neophodno preduzimati kontinuirane aktivnosti na podizanju svijesti i policijske kulture, kao i na edukaciji policijskih službenika o poštovanju ljudskih prava lica lišenih slobode, te da sa vrha policijske hijerarhije mora biti snažno i kontinuirano slata poruka da će svaki slučaj nepoštovanja ljudskih prava lica lišenih slobode biti oštro sankcionisan i da je policijska solidarnost u takvim situacijama neprihvatljiva.

12. Skupština ukazuje na važnost obezbjeđivanja adekvatnih uslova za rad policijskih službenika, jer je primijećeno da službenici nemaju redovne sistematske preglede, psihološku podršku nakon stresnih situacija, kao ni obezbijeđenu pravnu podršku, osim u slučajevima prekomjerne upotrebe sredstava prinude, što može da utiče na eventualno nezadovoljstvo i spremnost policijskih službenika da u punom kapacitetu djeluju na terenu.
13. Kada je u pitanju tretman psihijatrijskih pacijenata, Skupština je upoznata da je Zaštitnik u većini slučajeva zabilježio pozitivan stav pacijenata u odnosu na tretman medicinskog kadra prema njima, dok je bilo izolovanih slučajeva žalbi u kojima je Zaštitnik reaktivno djelovao.
Kao i prethodnih godina akcenat u tretmanu stavljen je na farmakoterapiju, dok se radno okupaciona terapija koja ima za cilj psihosocijalnu i funkcionalnu rehabilitaciju ne sprovodi redovno zbog nedostatka prostora i obučenog kadra za ovu vrstu terapije.
U odnosu na infrastrukturu, i dalje postoji potreba za unapređenjem materijalnih uslova u svim organizacionim jedinicama gdje su smješteni psihijatrijski pacijenti, a koje je Nacionalni mehanizam za prevenciju torture obišao u 2020. godini.
Imajući u vidu konstantnu prebukiranost kapaciteta u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Dobroti, Skupština podržava preporuku Zaštitnika da bi trebalo naći način i iskoristiti nepopunjene kapacitete drugih psihijatrijskih klinika i odjeljenja u Crnoj Gori koji se nalaze u Podgorici, Bijelom Polju i Nikšiću.
14. Skupština zahtijeva od Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da prilikom sačinjavanja i podnošenja Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2021. godinu prikaže u kom stepenu su ispoštovane preporuke Zaštitnika sadržane u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2020. godinu i preostale nerealizovane preporuke iz prethodnih godišnjih izvještaja.
15. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućenih nadležnim organima, sadržanih u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2020. godinu, kao i realizaciju ovog Zaključka.
16. Skupština Crne Gore će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu pravde, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu evropskih poslova, Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, Upravi policije, Delegaciji Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik dr Vladimir Dobričanin, član Odbora.

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović